Андрій Цина

СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний перехід розвитку суспільства від індустріальної до інформаційно-наукової фази, що вносить кардинальні зміни в пріоритети розвитку сфери виробництва і структуру продуктивних сил, вимагає професійної підготовки фахівців з вищою освітою, що матимуть такі якості: професійна компетентність, мобільність, уміння швидко переучуватися і набувати нових знань, психологічна і фізична готовність до професійної діяльності. Це спричинює суттєві зміни у сфері вищої освіти початку XXI століття, які набувають глобального, інтернаціонального, уніфікованого характеру. Оновлена парадигма пріоритетом освіти визначає орієнтацію на потреби особистості, що відповідають сучасним тенденціям розвитку суспільства. Не збільшуючи термінів навчання, обсягів змісту навчальних дисциплін нині необхідно досягти нових цілей освіти – здобуття нових рівнів освіченості окремою особистістю та суспільством у цілому .

Важливим у контексті модернізації професійної підготовки сучасного вчителя є глибоке і всебічне вивчення історичного досвіду української вищої школи, праць і організаційно-педагогічних здобутків відомих вітчизняних і зарубіжних педагогів, фундаторів національних систем освіти (В. Вернадський, Дж. Дьюї, Г. Кершенштейнер, М. Монтессорі, І. Сікорський, К. Ушинський, А. Франке, С. Френе) [1; 3; 4].

Оцінити сучасний стан, характер і напрями розвитку сучасної професійної підготовки вчителя технологій можна на підставі дослідження історії професійної підготовки як елемента системи вищої освіти, шляхом визначення зв'язків і взаємодії складових цієї підготовки на різних етапах суспільного розвитку. Становлення професійної підготовки ми розглядаємо як поступову інтеграцію складових освітньої діяльності від початкових спроб копіювання елементів історично-педагогічних підходів до створення специфічної системи формування і розвитку особистості майбутнього вчителя, що має свої цілі, зміст, освітні засоби та обумовлюється історично досягнутим техніко-технологічним і гуманітарним рівнем суспільства. Виникнення і становлення професійної підготовки – це закономірний процес у розвитку суспільства, який обумовлюється його соціально-виробничими потребами. В історії становлення та розвитку професійної підготовки вчителя виділяють чотири етапи:

– перший етап – донауковий , відповідає періоду історії стародавнього світу, коли функцію вчителя виконують люди з життєвим досвідом, певними знаннями і вміннями;

– другий етап – просвітницький, відповідає історичному періоду середньовіччя, зародження класичної педагогіки, коли функцію вчителя виконують духовні, світські освічені люди без спеціальної педагогічної підготовки;

– третій етап – науково-методичний, відповідає періоду історії нового часу, зародження системи спеціальної підготовки вчителя, появи вчительських семінарій, інститутів;

– четвертий етап – розвиток професійної підготовки вчителя, відповідає періоду новітньої історії, створення теорії професійної підготовки вчителя [5, 71-72].

Становлення сучасних концепцій професійної підготовки студентів ми розглядаємо на засадах поступової інтеграції складових освітньої діяльності від початкових спроб копіювання елементів історично-педагогічних підходів до створення специфічної теорії формування особистості майбутнього вчителя технологій, що має свої цілі, зміст, освітні технології та обумовлюється історично досягнутим техніко-технологічним і гуманітарним рівнем суспільства.

Проблема вдосконалення структури і змісту професійної підготовки майбутнього вчителя технологій набуває особливої гостроти в умовах оновлення Державних освітніх стандартів загальної та вищої освіти, процесів перебудови вищої школи у напрямку євроінтеграції освітнього простору. Аналіз провідних тенденцій становлення та розвитку структури та змісту професійної підготовки дозволяє зробити такі висновки:

а) в аспекті подолання негативних процесів необхідно забезпечити:

– уникнення дрібної диференціації професійно орієнтованих дисциплін, що ускладнює формування у студентів системного, цілісного уявлення про складові професійної діяльності вчителя технологій;

– неприпустимість механічного перенесення змісту дисциплін інженерних спеціальностей технічних ВНЗ у спрощеному вигляді до змісту професійної підготовки майбутніх учителів технологій;

– подолання негнучкого, механічного образу раціоналістичної моделі професійної підготовки, що обмежується підготовкою до педагогічної діяльності лише у відповідності до соціальних норм та вимог суспільства, без урахування особистісних потреб, інтересів і прагнень студентів;

– неприпустимість зменшення обсягів навчальних та виробничих практик у змісті професійної підготовки нижче 20 тижнів за весь період навчання;

б) в аспекті виявлення і збереження позитивних тенденцій необхідно забезпечити:

– збереження за вищими навчальними закладами права на розробку варіативної складової змісту професійної підготовки майбутніх учителів;

– оптимальне співвідношення часу професійно орієнтованої та фахової підготовки, яке повинно складати відповідно 40% і 12% загального часу навчальних занять;

– побудову змісту навчальних дисциплін на інтегративній основі, що підсилюватиме їх систематичну, цілісну, прикладну та політехнічну спрямованість;

– відновлення загальних обсягів навчальних та виробничих практик студентів до 28-32 тижні за весь період навчання;

в) в аспекті виявлення об’єктивних чинників і причин, що визначають сучасний стан такої підготовки, необхідно забезпечити:

– в умовах сучасної малої наповнюваності шкіл і класів здійснення підготовки вчителів технологій за подвійними спеціальностями;

г) в аспекті виявлення суб’єктивних чинників і причин, що визначають сучасний стан такої підготовки, необхідно забезпечити:

– задоволення потреб різних верств населення країни розширеним переліком освітніх послуг;

– сприяння особистісній орієнтації професійної підготовки, що враховує інтереси, нахили та здібності студентів шляхом виконання кваліфікаційних робіт, розширення переліку дисциплін за вибором;

– надання змісту професійної підготовки індивідуальної, творчої спрямованості, а студентам свободи його вибору; створення умов для самореалізації майбутнього вчителя;

– надання особам, що мають початкову освіту (молодший спеціаліст) або базову вищу освіту (бакалавр), можливості одержати повну вищу освіту (магістр) за скороченими термінами навчання з перезарахуванням раніше вивчених дисциплін, які відповідають спеціальності, що вивчається;

д) в аспекті наукового обґрунтування шляхів і засобів вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів, необхідно забезпечити:

– неперервність, ступеневість і освітньо-кваліфікаційну рівневість підготовки майбутніх учителів;

– розділення навчальних дисциплін на обов'язкові і вибіркові, а також на цикли за напрямами підготовки (соціально-гуманітарні, фундаментальні, професійно орієнтовані і фахові);

– професійну підготовку майбутніх учителів технологій на основі оволодіння рядом фундаментальних дисциплін як базу для подальшої фахової підготовки цих учителів;

– уведення під час підготовки вчителів за освітнім ступенем «магістр» додаткових спеціальностей та спеціалізацій, з урахуванням їхньої органічної спорідненості з основною спеціальністю.

Проведений аналіз головних тенденцій становлення і розвитку структури та змісту професійної підготовки виявив практично-значущу для її подальшої модернізації необхідність подолання негнучкого, механічного образу раціоналістичної концепції професійної підготовки, що обмежується підготовкою до педагогічної діяльності лише у відповідності до соціальних норм та вимог суспільства, без урахування особистісних потреб, інтересів і прагнень студентів; задоволення потреб різних верств населення країни розширеним переліком освітніх послуг; сприяння особистісній орієнтації професійної підготовки, що враховує інтереси, нахили та здібності студентів; надання змісту професійної підготовки індивідуальної, творчої спрямованості, а студентам свободи його вибору; створення умов для самореалізації майбутнього вчителя.

Зростання наприкінці XX – початку XXI століття ролі інформації в розвитку світової спільноти, розвиток комп'ютерної техніки, розширення її доступності і комунікативності нових інформаційних технологій мережі Інтернет сприяли створенню нової форми професійної підготовки – дистанційної, основу якої становить цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота студента. Вона дозволяє здійснювати навчання у зручному для нього місці, частіше за місцем проживання, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання й узгоджену можливість контакту з педагогом за телефоном, електронною або звичайною поштою, очно. Сучасний сегмент ринку навчальних послуг, які ґрунтуються на дистанційних технологіях, у тому числі і через мережу Інтернет, активно розвивається у всьому світі. За прогнозами Amerikan Edukational

Reseach Associacion уже найближчим часом більша частина всього навчання у світі буде здійснюватися дистанційно [2, 37-38].

Нині освіта розглядається як освітня послуга, замовником якої є не тільки держава, але й особистість, і роботодавець. Тому сьогодні не можна підходити до реформування підготовки вчителів із традиційних позицій. У цих умовах педагогічні університети повинні переорієнтовувати освітній процес із предметоцентризму на функціональну підготовку спеціалістів, яка визначається стандартами другого і особливо очікуваного третього покоління державних освітніх стандартів у галузі професійної освіти. Оновлення змісту освіти й вибір однозначно відповідних розв'язуваним завданням освітніх технологій повинно здійснюватися зі збереженням переваг традиційної вищої освіти у фундаментальній і теоретичній підготовці студентів з одночасним формуванням компетентного, тобто здібного до професійної діяльності, спеціаліста.

Список використаної літератури

1. *Левківський М. В.* Історія педагогіки : [навч. посіб.] / М. В. Левківський, О. М. Микитюк; за ред. М. В. Левківського. – Харків : ОВС, 2002. – 240 с.

2. *Орлов В. Д.* Дистанционное обучение и Интернет / В. Д. Орлов, Л. О. Иваненко // Методика викладання природничих дисциплін у вищій школі : матеріали міжн. наук.-практ. конф. «XV Каришинські читання». – Полтава, 2008. – С. 37-38.

3. Персоналії в історії національної педагогіки. 20 видатних українських педагогів : [наук.-метод. посіб.] / За ред. А. М. Бойко. – Полтава, 2002. – 451 с.

4. *Ушинский К. Д.* Собрание сочинений : в 11 т. / К. Д. Ушинский. – М.–Л. : АПН СССР, 1948-1952. – Т. 2 : Педагогические статьи. 1857-1861 гг. – 1948. – 655 с.

5. *Хомич Л. О.* Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів : [монографія]. – К. : Магістр-S, 1998. – 200 с.

Алла Хоменко

ПАРАДИГМАЛЬНЕ ОСМИСЛЕННЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН

Прогресивні цивілізаційні зміни в розвитку людства обумовлюють специфіку освіти і виховання в усьому світі. Науково-технічні досягнення, вплив науки на визнання окремої країни у світовій спільноті, стрімкий розвиток інформаційних технологій, формування глобального освітнього простору детермінують духовно-матеріальне життя людини, визначають ціннісні пріоритети і стратегію життєтворчості. При цьому неперервна освіта особистості стає критерієм і показником стандартів якості її існування, сприяє формуванню інноваційного світогляду і дозволяє швидко реагувати на зміни у професійній діяльності.

Реформування вищої освіти в Україні повинно відбуватися на засадах наукового осмислення реалій освітньо-виховного процесу у вищій школі, врахування світоглядних основ сутності людського буття в складну епоху постмодернізму, визначення аксіологічних критеріїв професійного становлення майбутнього фахів-